

Yurt Dışı Seyahat Kısıtlayıcıları: Bağımsız Seyahat Eden Yerli Gezginler Üzerinde Yapılan Bir Araştırma

Constraints for International Travel: A Research on Turkish Independent Travellers

Serhat HARMAN

*Yrd. Doç. Dr. Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü,
(sharman@adanabtu.edu.tr)*

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

*Seyahat Davranışı,
Seyahat Kısıtlayıcı
Faktörler,
Bağımsız Seyahat,
Yerli Gezginler*

Bireyin seyahate çıkma kararı birçok faktörün etkisi altında olan çok yönlü bir süreçtir. Seyahate kısıtlayıcıları; bireyin tam bir seyahat deneyimi yaşamasını engelleyen, seyahate çıkma sıklığını azaltan ve/veya seyahate çıkma kararı almasına engel olan faktörler olarak tanımlanabilir. Seyahat kısıtlayıcıları, yurt dışı turizm yazınında yoğun olarak incelenen konulardan biridir. Ancak, yurtiçi turizm alan yazınında Türk vatandaşlarının uluslararası seyahate çıkmalarını kısıtlayan faktörlere ilişkin herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Bu çalışmada, Türk vatandaşlarının yurt dışı seyahatlere çıkmalarını kısıtlayan faktörler, bağımsız seyahat eden yerli gezgin örneğinde incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, bağımsız seyahat eden 163 yerli gezginin katıldığı, tarama tipinde tasarlanan bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Alan araştırmasında veriler anket formu aracılığı ile internet üzerinden, 2012 Kasım ve 2013 Mayıs ayları arasında toplanmıştır. Alan araştırmasından elde edilen bulgulara göre, bağımsız seyahat eden yerli gezginlerin yurt dışı seyahat kısıtlayıcıları; harçlar ve vize uygulamaları, sosyal faktörler, risk algısı ve ulaşım ile zaman ve bütçe olmak üzere dört temel başlıkta incelenebilir. Çalışmada, seyahat kısıtlayıcılarının, yerli gezginlerin yaş ve gelir şeklindeki demografik özellikleri ile seyahat alışkanlıklarına göre farklılık gösterdiği de tespit edilmiştir.

ABSTRACT

Key words:

*Travel Behaviour,
Constraints for
Travel,
Independent Travel,
Turkish Travellers*

A person's travel decision is a multi-facet process which is under the influence of various factors. Travel constraints can be described as factors inhibit traveller's to have a real travel experience, limit trip taking frequency and prevent decision to travel. Travel constraint has been studied intensively in international tourism literature, but it has not been studied in national tourism literature. In this study travel constraints which prevent Turkish citizens taking international trips were examined in Turkish independent traveller sample. For this purpose, a survey was implemented in which 163 Turkish independent traveller participated. Data were collected by a questionnaire; the questionnaire was implemented through internet, between November 2012 and May 2013. Findings of the survey indicate that constraints for international travel of Turkish independent travellers can be examined under four headings as; travel fees and visa restrictions, social factors, risk perception and transportation, and time and budget. It was also found in the study that travel constraints can significantly differ according to demographics; such as age, income and trip related characteristics of independent travellers.

1. GİRİŞ

Tüketici davranışı, tüketicinin ürün veya hizmetleri satın almaya ilişkin karar süreçlerini, ürün veya hizmetleri edinmelerini, edindikleri ürün veya hizmetleri kullanmalarını ve kullandıktan sonra elden çıkarmalarına ilişkin süreçleri inceleyen, pazarlama biliminin bir alt çalışma alanıdır (Khan, 2006: 4). Turizm endüstrisi söz konusu olduğunda ise, tüketici davranışı araştırmaların odaklandığı kitle turistlerdir. Dolayısıyla, turizm alanında çalışan tüketici davranışı araştırmacıların ve yöneticilerin odaklanması gereken nokta, turistlerin seyahate çıkmaya ilişkin karar süreçleri, seyahat deneyimi ve seyahat sonrası süreçleri olmalıdır.

Dann (1981:189) ve Rızaoğlu'nun (2004:5) çalışmaları incelendiğinde turizm pazarlaması alanında çalışan araştırmacıların en çok yanıtlanmaya çalıştıkları soruların başında "Turist neden seyahate çıkmaktadır?" sorusunun geldiğini söylemek mümkündür. Bu sorudan hareketle, turist davranışının altında yatan temel faktörün seyahat motivasyonu olduğu söylenebilir. Ancak, Dellaert vd. (1998: 313) turistlerin seyahate ilişkin karar süreçlerinin, tek bir bileşenden oluşan ve tek yönlü bir süreç olmadığını, aksine birçok bileşenin bulunduğu, çok yönlü bir süreç olduğunu belirtmektedirler. Hung ve Petrick (2012: 855) de turist davranışının tek bir model veya yaklaşımla açıklanamayacak düzeyde karmaşık bir süreç

olduğunu ifade etmektedirler. Seyahat motivasyonları, bireyin seyahate çıkma davranışını pozitif yönde etkilerken, seyahat kısıtlayıcıları ise, bireyin seyahate çıkma niyetini olumsuz etkilediği söylenebilir.

Seyahat kısıtlayıcıları; seyahatlerin devamlılığını engelleyen, seyahate çıkma kabiliyetini sınırlayan, seyahat sıklığını artması veya mevcut haliyle devam etmesine engelleyen ve/veya seyahat deneyiminin kalitesi üzerinde negatif etkileri olan faktörler şeklinde tanımlanabilir (Hung ve Petrick, 2010: 207). Günümüz artan rekabet ortamında başarılı olmak ve hayatta kalmak isteyen turizm işletmelerinde pazarlama yöneticilerinin, turistleri seyahate yönelten nedenler (motivasyonlar) kadar, turistin seyahate çıkmasını kısıtlayan faktörlerin de neler olduğunu çok iyi anlamaları gerekmektedir. Daha olası turist davranışlarındaki olası değişimleri önceden öngörerek işletmenin pazarlama karmasında gerekli düzenlemeleri yapmaları oldukça önemlidir (Swarbrooke ve Horner, 2007: 3).

Ulusal veya uluslararası seyahate çıkan Türk vatandaşlarının sayısının her geçen yıl arttığı söylenebilir. Ancak, ulusal turizm alan yazınında, seyahate çıkan Türk vatandaşlarının yurt dışı seyahate çıkmalarını kısıtlayan faktörler üzerine her hangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu durumun, gerek turizm işletmelerinin pazarlama çabalarının başarısı, gerekse de ulusal turizm alan yazını bakımından önemli bir eksiklik olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, bireyin yurt dışı seyahat kısıtlayıcılarının neler olduğu, 163 kişiden oluşan bağımsız seyahat eden yerli gezgin örnekleminde incelenmiştir. Çalışmada öncelikle, boş zaman faaliyetlerine katılımı kısıtlayıcı faktörlere değinilmiştir. Bunu, turizm bağlamında seyahat kısıtlayıcıların irdelenmesi takip etmektedir. Daha sonra çalışmada, seyahat kısıtlayıcılarına ilişkin bir alan yazın taramasına yer verilmiştir. Çalışma, bulguların sunulması ve sonuç ve önerilerin sıralanması ile son bulmaktadır.

2. BOŞ ZAMAN FAALİYETLERİNE KATILIM KISITLAYICILARI

Broadhurst (2001: 3) boş zamanı, birey çalışıyor ise işinden, öğrenci ise okuldan, bakması gereken kişiler var ise bakma işinden, uykudan ve ev işlerinden arta kalan ve bireyin bu zamanı nasıl geçireceğini seçme özgürlüğünün bulunduğu zaman dilimi olarak tanımlamıştır. Başka bir ifade ile boş zaman, bireyin sorumluluklarından arta kalan zamandır. Boş zamanda yapılan faaliyetlerin başında rekreasyon faaliyetleri gelmektedir. Rekreasyon, bireylerin boş zamanları süresince alternatifler arasından seçim yapabildikleri, eğlence, zevk ve memnuniyet amacıyla bireysel ya da kolektif olarak gerçekleştirilen her hangi bir aktivite olarak tanımlanabilir (Yüncü, 2013: 11). Boş zaman ve rekreasyon alan yazını incelendiğinde, boş zaman davranışı araştırmalarında, bireyin boş zaman katılım kısıtlayıcılarına ilişkin araştırmaların oldukça fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Boş zaman faaliyetlerine katılım kısıtlayıcıları, boş zaman faaliyetlerine katılmayı engelleyen, yeni bir boş zaman aktivitesine katılım kabiliyetini sınırlayan, faaliyete katılım sıklığının devam etmesini veya artmasını engelleyen ve/veya boş zaman deneyiminin kalitesi üzerinde negatif etkileri olan faktörleri ifade etmektedir. (Nadirova ve Jackson 2000, aktaran Hung ve Petrick 2010: s.207). White (2008: 344) boş zaman ve rekreasyon alanında, bireyin boş zaman faaliyetlerine katılımlarını kısıtlayan faktörlere değinilen ilk çalışmaların 1960'lı yıllarda Birleşik Devletler Açık hava Rekreasyon Kaynakları İnceleme Komisyonu (U.S. Outdoor Recreation Resources Review Commission) tarafınca hazırlanan raporlara kadar gittiğini belirtmektedir. Ancak, kısıtlayıcı faktörler bu raporlarda genel olarak betimlenmiştir. Kısıtlayıcı faktörlerin boş zaman alan yazınında kapsamlı bir şekilde incelenmesinin 1980'li yılların sonlarına rastladığını söylenebilir. Şöyle ki; Buchanan ve Allen (1985), Jackson (1988), Crawford ve Godbey (1987), Crawford, vd. (1991), Kay ve Jackson (1991) boş zaman faaliyetlerine katılımı kısıtlayan faktörlerin daha kapsamlı incelendiği çalışmalara örnek olarak gösterilebilir.

Boş zaman faaliyetlerine katılımı kısıtlayan faktörler, boş zaman alan yazınında ilk olarak, boş zaman faaliyetlerine katılımı engelleyen (barriers on leisure participation) faktörler olarak adlandırılmıştır. Ancak, zaman içinde boş zaman faaliyetlerine katılımı engelleyici faktörlerin, her zaman boş zamana katılımı engellemediği, bireyin bu faktörlerle mücadele ederek, boş zaman faaliyetlerine katılmaya devam ettiği yönündeki bulgularla birlikte, bu faktörler boş zaman faaliyetlerine katılımı kısıtlayıcı faktörler (constraints on leisure participations) olarak alan yazında yerini almıştır (Hubbard ve Mannell, 2001: 145). Jackson (1997) boş zaman faaliyetlerine katılımı kısıtlayan faktörleri, bireyin boş zaman faaliyetlerine katılımını engelleyen veya imkansız hale getiren, birey tarafından algılanan ve deneyimlenen faktörler olarak tanımlamıştır. Hudson ve Gilbert (1999: s.71) kısıtlayıcıların yalnızca boş zaman faaliyetlerine katılımı kısıtlamakla kalmadığını, aynı zamanda, bireyin rekreasyon faaliyetlerine katılmayı arzu ettiği sıklıkta katılmasını engellediğini de belirtmektedir. Buna ek olarak, Jackson ve Scott (1999: s.301) kısıtlayıcı faktörlerin bireyin, boş zaman faaliyetlerine katılım oranı ile faaliyetten aldığı hazzı da azalttığını ifade etmektedirler.

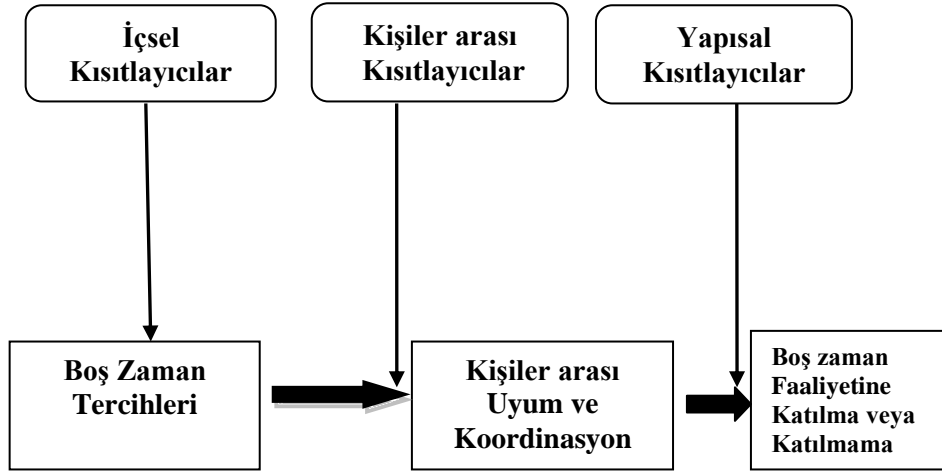
Boş zaman katılım kısıtlayıcılarının hangi başlıklar altında incelenebileceği konusunda, çeşitli çalışmalar mevcuttur. Örneğin; Jackson (1988) bir boş zaman faaliyetine katılma niyeti olan bireylerin, faaliyetlere katılımlarını kısıtlayan faktörleri; içsel faktörler ve dışsal faktörler olmak üzere iki başlık altında değerlendirmiştir. Jackson 1993 yılındaki çalışmasında ise, kısıtlayıcı faktörlerin, boş zaman faaliyetlerinin türüne göre değişebileceğini belirtmekle birlikte, çoğu boş zaman faaliyetinde ortak olan bir dizi kısıtlayıcı faktörün bulunduğunu belirtmiştir. Jackson (1993) bu kısıtlayıcı faktörleri; sosyal yalıtım (diğer insanlarla olan sosyal ilişkilerden kaynaklanan faktörler), ulaşım olanakları (boş zaman faaliyetinin yapılacağı alana ulaşma zorlukları), kişisel nedenler (bireyin motivasyonu ve yetenekleri), maliyetler (boş zaman faaliyeti için gerekli ekipmanların maliyeti), zaman (faaliyete ayrılacak zaman ve faaliyetin yoğunluğuna ilişkin

hususlar), tesise özgü hususlar (boş zaman faaliyetinin yapılacağı alanın/tesisin, fiziki şartları/olanakları, kalabalıklık vb. hususlar) şeklinde sıralamıştır (aktaran Li vd., 2011: 631).

Boş zaman faaliyetlerine katılımı kısıtlayan faktörler konusunda, alan yazını şekillendiren çalışmalar ise Crawford ve Godbey (1987) ve Crawford, vd.'ine (1991) aittir (Lai vd., 2013: 137). Crawford ve Godbey (1987) bireyin boş zaman faaliyetlerine katılımını kısıtlayan faktörlerin içsel, kişiler arası ve yapısal kısıtlayıcılar olmak üzere üç başlık altında incelemişlerdir. İlerleyen yıllarda, Crawford, vd. (1991), içsel, kişiler arası ve yapısal kısıtlayıcıların hiyerarşik bir yapı ile bireyin karşısına çıktığını ve boş zaman faaliyetlerine katılımı sınırladığına ilişkin bir model önermişlerdir.

Crawford ve Godbey (1987) ve Crawford, vd. (1991), çalışmalarına göre, boş zaman faaliyetlerine katılımı sınırlayan faktörlerin incelendiği başlıklar ve bunların hiyerarşik işleyişi Şekil 1.'de sunulmuştur. Bireyin boş zaman faaliyetlerine katılım kısıtlayıcılarının incelenebileceği ilk başlık içsel kısıtlayıcıdır. *İçsel kısıtlayıcılar*; boş zaman tercihlerini etkileyen, bireyin kendisi ile ilgili olan motivasyon, faaliyete ilişkin tutum ve görüşleri şekillendiren; depresyon, stres, heyecan, bireysel yetenekleri algılama vb. durumlarla ilgili psikolojik kısıtlayıcıları ifade etmektedir. *Kişiler arası kısıtlayıcılar* ise; bireyin boş zaman faaliyetine katılım ile gireceği sosyal ilişkiler ilgilidir. Kişiler arası kısıtlayıcılar, bireyin boş zaman faaliyetine eşlik edecek kimseyi bulamaması, aile ve arkadaşların faaliyete ilişkin olumsuz görüşleri vb. sosyal unsurları kapsamaktadır. *Yapısal kısıtlayıcılar* ise, bireyin boş zaman faaliyeti tercihleri veya katılımına etki eden, ekonomik faktörler, zaman kısıtları, ulaşım olanaklarının azlığı, vb. dış çevre kaynaklı kısıtlayıcılarını ifade etmektedir (Gilbert ve Hudson 2000: 911; Nyaupane, vd., 2004: s.543).

Boş zaman katılım kısıtlayıcılarının çoğu zaman faaliyete katılımı engelleyemediği daha önce belirtilmişti. Crawford vd. (1991), bireyin kısıtlayıcı faktörler hiyerarşik bir sıra içinde karşılaştığını ifade etmektedirler. Kısıtlayıcılar hiyerarşisinde birey ilk olarak içsel kısıtlayıcılar ile karşılaşmaktadır. İçsel kısıtlayıcılar ile mücadele eden birey, bu grup kısıtlayıcılar ile mücadelesinden başarı ile çıkması durumunda, boş zaman faaliyetine katılımında kendine eşlik edecek birisini/birilerini bulma ve yakın çevresinden sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır. Diğer bir ifade ile kişiler arası kısıtlayıcılar ile karşı karşıya kalmaktadır. Faaliyete eşlik edilecek kişilerin bulunması veya sosyal desteğin sağlanmasının ardından, birey yapısal kısıtlayıcılar ile mücadeleye girmektedir. Yapısal kısıtlayıcılar, boş zaman alan yazınında üzerinde en çok çalışmış kısıtlayıcılar (Hudson ve Gilbert, 1999: 72).

Şekil 1. Boş Zaman Faaliyetlerine Katılım Kısıtlayıcıları ve Hiyerarşik Yapısı

Kaynak: Crawford, D. W., Jackson, E. L., ve Godbey, G. (1991). A hierarchical model of leisure constraints. *Leisure sciences*, 13(4), 309-320.

Bireyin boş zaman faaliyetlerine katılımı, boş zaman faaliyetine karar verme sürecinde, kısıtlayıcı faktörler ile karşılaşılması değil, aksine bireyin boş zaman faaliyetine ilişkin karar verme sürecinde, kısıtlayıcı faktörlerle karşı karşıya kalmasının ve bu kısıtlayıcılarla mücadele etmesinin bir sonucudur (Jackson, vd., 1993). Jackson ve Rucks (1995) bireyin karar verme sürecinde boş zaman faaliyetine katılımı kısıtlayıcı faktörlerle karşı karşıya kalması durumunda, bilişsel stratejiler (daha iyisini yapmayı deneme, aile veya arkadaşların görüşlerini görmezden gelme vb.) ve davranışsal stratejiler (zamanı daha iyi organize etme, bütçede revizyonlar yaparak faaliyetler için kaynak ayırma vb.) geliştirerek kısıtlayıcılarla mücadele ettiklerini tespit etmişlerdir. Hubbard ve Mannell (2001: 152) ise çalışmalarında, boş zaman faaliyetlerine katılımı kısıtlayıcı faktörler ise mücadele stratejilerini; zaman yönetimi, yeni beceriler kazanma, kişiler arası koordinasyon ve finansal stratejiler olmak üzere dört başlıkta incelemişlerdir.

3. SEYAHAT KISITLAYICILARI ve İLGİLİ ALAN YAZIN

Seyahati, bireyin belirli amaçlar nedeniyle yaptığı geçici yer değiştirme faaliyeti olarak tanımlamak olanaklıdır (Ahipaşaoğlu ve Arıkan, 2003: 1). Seyahate çıkmaya neden olan hususlar, gezme-görme, eğlenme, eş-dost akraba ziyaretleri, yeni insanlar tanıma, iş, özel etkinliklere katılma, dini öneme sahip yerleri ziyaret etme vb. nedenler ile olabilmektedir. Seyahat kısıtlayıcıları; seyahatlerin devamlılığını engelleyen, seyahate çıkma kabiliyetini sınırlayan, seyahat sıklığının artması veya mevcut haliyle devam etmesine engelleyen ve/veya seyahat deneyiminin kalitesi üzerinde negatif etkileri olan faktörler olarak tanımlanmaktadır (Hung ve Petrick 2010: 207). Li vd. (2011: 629) ise, seyahate çıkmayı kısıtlayan faktörleri, bireyin seyahate çıkmasını veya seyahat etmeye devam etmesini sınırlayan faktörler olarak tanımlamışlardır. Seyahat kısıtlayıcıları, özellikle uluslararası seyahatlerde, bireylerin seyahat tercihleri üzerinde önemli rol oynamaktadır (Kim ve Chalip, 2004: 697).

Seyahat kısıtlayıcılarının bilinmesinin, turizm işletmesi yöneticilerine birçok fayda sağladığı söylenebilir. Örneğin; Lai vd. (2013: 136), seyahat kısıtlayıcılarının neler olduğunun anlaşılmasının, pazarlama yöneticilerinin turistlere yönelik ürün/hizmet geliştirme stratejilerine olumlu katkı yapmasının yanında, ileriki yıllar için talep tahminlerinin yapılmasını kolaylaştıracağını ifade etmektedirler. Seyahat kısıtlayıcılarının anlaşılması ile turizm işletmelerinde yönetim kararları daha etkin bir şekilde alınabilmektedir (Hinch ve Jackson, 2000: 88). Hedef pazarların seyahate çıkmayı veya boş zaman faaliyetlerine katılmalarını kısıtlayıcı faktörlere ilişkin bilgilerin birçok kullanım alanı bulunmaktadır. Bunlar; boş zaman/turistik hizmet sunumu, turizm politika ve planlarının hazırlanması, boş zaman ve turistik hizmetlerin programlanması ve pazarlanması şeklinde sıralanabilir (Albayrak, vd., 2007: 244). Seyahat kısıtlayıcıları, turist pazarlarının bölümlendirilmesinde de kullanılabilir. Örneğin, Li vd., (2011) yurt dışına seyahat eden Çinli turistleri algıladıkları seyahat kısıtlayıcılarına dayalı olarak bölümlendirmişlerdir.

Bireyin turizm faaliyetine katılımını kısıtlayan faktörler yalnızca turizm işletmesi düzeyinde etkilere sahip değildir. Chen, vd. (2013: 199) seyahati kısıtlayan faktörlerin, turist pazarlarının büyümesini olumsuz etkilediğini ve dolaylı olarak da bir destinasyondaki turizm gelişimine olumsuz etki yaptığını belirtmektedirler. Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere bireyin seyahate çıkmasını kısıtlayan faktörlerin anlaşılması hem turizm işletmesi hem de destinasyon düzeyinde yürütülen turizm pazarlaması çabalarının başarıya ulaşmasında oldukça önemli rol oynamaktadır.

Seyahat kısıtlayıcılarına ilişkin öncü çalışmalarda, bireyin seyahate çıkmasını kısıtlayan faktörlerin oldukça çeşitli olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, Tian, vd. (1996) müzelere ziyaret eden kişilerin, seyahat kısıtlayıcılarının, maliyet, zaman, ulaşım olanaklarının kısıtlı olması, daha önce aynı tür müzeleri ziyaret etme, ürün sunumunda başarısızlıklar ve bireyin ilgisinin olmaması şeklinde sıralandığını tespit etmişlerdir (aktaran Li vd., 2011). Blazey (1987) ise seyahati kısıtlayan faktörlerin; zaman, sağlık, seyahate eşlik edecek kişilerin bulunmaması, ulaşım zorluğu, bedensel engellerden oluştuğunu tespit etmişlerdir. Öte yandan, Bialeschki ve Henderson (1988) ise, kısıtlayıcı faktörlerin; bilgi eksikliği, zamanın olmaması, sağlık sorunları, maddi imkânların yetersizliği, yaşın elverişsiz olması, seyahate eşlik edecek kişilerin bulunmaması şeklinde sıralandığını tespit etmişlerdir (aktaran, Hinch ve Jackson, 2000: 87-106). Bu çalışmalara ek olarak, Um ve Crompton (1990) bireyin destinasyon seçimini etkileyen kısıtlayıcı faktörleri; tatmin ihtiyacı, sosyal mutabakat ve seyahat yeteneği olarak tespit etmişlerdir (aktaran, Li vd., 2011).

Turizm alan yazını incelendiğinde, bireyin turizm faaliyetlerine katılımını kısıtlayan faktörlere ilişkin çalışmalara 2000’li yıllardan öncede rastlansa da (örneğin; McGuire (1984), Blazey (1987), Um ve Crompton (1990), Backman ve Wright’a (1990) ait çalışmalar) seyahat kısıtlayıcılarının turist davranışı araştırmalarında ihmal edilmiş bir boyut olduğu belirtilmektedir (Hudson ve Gilbert, 1999: s.69). Ancak, 2000’li yıllarla birlikte, Crawford ve Godbey (1987) ve Crawford, Jackson ve Godbey (1991), geliştirmiş oldukları boş zaman faaliyetlerine katılım kısıtlayıcılar modeli çerçevesinde seyahat kısıtlayıcıları daha sistemli ve kapsamlı bir şekilde incelendiği söylenebilir. Şöyle ki; Gilbert ve Hudson (2000), Hinch ve Jackson (2000) Pennington-Gray ve Kerstetter (2002), Fleische ve Pizam (2002), Nyaupane, vd. (2004), Kim ve Chalip (2004), Lee ve Tidewell (2005), Nyaupane ve Andereck (2008), Sparks ve Pan (2009), Hung ve Petrick (2010), Li vd., (2011), Hung ve Petrick (2012), Lee, vd. (2012), Lai vd., (2013), Chen, vd.’nin (2013) çalışmaları, turizm alanında seyahati kısıtlayıcı faktörlerin incelendiği çalışmalardır. Bu çalışmalarda, seyahat kısıtlayıcılarının hangi başlıklarda incelendiği, hangi turist grupları üzerinde çalışmaların yapıldığı aşağıda Tablo 1’de kısaca özetlenmiştir.

Turizm alan yazını incelendiğinde, bireyin seyahat kısıtlayıcılarının çok değişik turist örneklemelerinde araştırıldığı anlaşılmaktadır. Örneğin, Gilbert ve Hudson (2000) kayak turizmi katılımcıları, Pennington-Gray ve Kerstetter (2002) ve Nyaupane, vd. (2004) doğaya dayalı turizm faaliyetlerine katılımcıları üzerinde, Hung ve Petrick (2010 ve 2012) kurvaziyer yolcuları üzerinde, Sparks ve Pan (2009) Li vd., (2011) ve Lai vd., (2013) yurt dışına seyahat eden Çinliler örneklemelerinde seyahat kısıtlayıcılarının incelendiği çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalara ek olarak, yaşlı turistler üzerinde (Fleische ve Pizam (2002) ve Lee ve Tidewell’in (2005) çalışmaları) ve bedensel engelli turistler (Lee, A vd., 2012) örneklemelerinde yapılmış çalışmalar da bulunmaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde mevcut alan yazında bireylerin seyahate çıkmalarını kısıtlayan faktörlerin genel hatları ile Crawford ve Godbey (1987) ve Crawford, vd. (1991), geliştirmiş oldukları boş zaman faaliyetlerine katılım kısıtlayıcılar modelindeki başlıklar (içsel, kişiler arası ve yapısal kısıtlayıcılar) çerçevesinde değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Ancak, seyahat kısıtlayıcılarının irdelendiği örneklemelerin özelliklerine göre, kısıtlayıcıların incelendiği başlıklarda değişiklikler görülebilmektedir. Örneğin, Kim ve Chaplin (2004) FIFA Dünya Kupası’na katılımlarda, ilgi, finansal kısıtlayıcılar ve risk kısıtlayıcıları başlıklarını, Sparks ve Pan (2009) Çinli turistler örneklemesinde dışsal kısıtlayıcılar ve güvenliğe ilişkin

kısıtlayıcılar, Chen, vd. (2013) Brunei'ye seyahat edenler örnekleminde kültürel farklılıklardan kaynaklanan kısıtlayıcılar, içsel kısıtlayıcılar, kişiler arası kısıtlayıcılar ve yapısal kısıtlayıcılar başlıklarını kullanmışlardır. Hung ve Petrick (2012) özellikle turizm alanında seyahate çıkmayı kısıtlayıcı faktörlerin sınıflandırılması hususunda araştırmacılarının esnek davranması gerektiğini belirtmektedirler.

Tablo 1. Turizm Alanında Seyahat Kısıtlayıcılarına İlişkin Alan Yazın Taraması (Özet Tablo)

Yazarlar	Çalışmanın Örneklemi	Seyahat Kısıtlayıcılarının İncelendiği Başlıklar
Gilbert ve Hudson (2000)	Kayak turizmine katılanlar ile daha önce kayak yapmamış kişiler, 412 katılımcı	30 ifadeden oluşan kısıtlayıcı faktörler ölçeği. Kısıtlayıcılar; içsel, kişiler arası ve yapısal kısıtlayıcılar başlıklarında incelenmiştir.
Hinch ve Jackson (2000)	Çalışma teorik bir çalışmadır.	Çalışmada seyahat kısıtlayıcıları ile turizmde mevsimsellik arasındaki ilişki irdelenmiştir.
Pennington-Gray ve Kerstetter (2002)	Doğaya Dayalı Turizm faaliyetlerine katılan Amerikalılar, 350 katılımcı	11 ifadeden oluşan seyahat kısıtlayıcıları ölçeği kullanılmıştır. Kısıtlayıcı faktörler; içsel, kişiler arası ve yapısal kısıtlayıcılar olmak üzere üç başlıkta incelenmiştir.
Fleische ve Pizam (2002)	55 yaş ve üstü 400 İsraili turist	Kapalı uçlu sorulara verilen yanıtlar çıkılan seyahat sayısı ile kısıtlayıcılar arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, sağlık durumunun elverişsiz olduğuna ilişkin bireyin kendi değerlendirmeleri ve düşük gelir, önemli kısıtlayıcı olarak karşımıza çıkmaktadır.
Nyaupane, vd. (2004)	Doğaya Dayalı Turizm Faaliyetlerine Katılanlar, 650 katılımcı	13 ifadeden oluşan kısıtlayıcı faktörler ölçeği, kısıtlayıcılar, içsel, kişiler arası ve yapısal kısıtlayıcılar başlıklarında incelenmiştir
Kim ve Chalip (2004: 695-707)	2004 FIFA Dünya Kupasına seyahat eden kişiler, 556 katılımcı	Dünya Kupasına seyahat etmeyi kısıtlayan faktörler, ilgi, finansal kısıtlayıcılar ve risk kısıtlayıcıları olmak üzere 3 başlıkta incelenmiştir.
Lee ve Tidewell (2005)	60 yaş üstü Koreli turistler, 200 katılımcı	19 ifadeden oluşan kısıtlayıcı faktörler ölçeği kullanılmıştır. İfadelerin betimleyici istatistikleri sunulmuştur. Koreli yaşlı turistlerin en önemli gördükleri seyahat kısıtlayıcıları; seyahat çıkınca suçluluk hissetme, sağlığın yeterince elverişli olmaması şeklindedir.
Nyaupane ve Andereck (2008)	Amerika'da eyalet içi veya eyaletler arası seyahate çıkan kişiler, 644 katılımcı	19 ifadeden oluşan kısıtlayıcı faktörler ölçeği kullanılmıştır. Kısıtlayıcı faktörler; içsel, kişiler arası ve yapısal kısıtlayıcılar olmak üzere 3 ana başlıkta incelenmiştir. Çalışmada, yapısal kısıtlayıcıların da kendi içinde, zaman, maliyet ve destinasyon nitelikleri olarak incelenebileceğini göstermektedir.
Sparks ve Pan (2009)	Yurt dışına seyahat eden Çinliler, 546 katılımcı	10 ifadeden oluşan kısıtlayıcı faktörler ölçeği. Kısıtlayıcılar; dışsal kısıtlayıcılar ve güvenliğe ilişkin kısıtlayıcılar olmak üzere 2 başlıkta incelenmiştir.
Hung ve Petrick (2010)	Kurvaziyer ile seyahate çıkanlar ve çıkmayalar, 897 katılımcı	20 ifadeden oluşan kısıtlayıcı faktör ölçeği kullanılmıştır. Kısıtlayıcıların incelendiği başlıklar; içsel, kişiler arası, yapısal kısıtlayıcılar ve ilgisizliktir.
Li vd., (2011)	Yurt dışına seyahat eden Çinli turistler, 457 katılımcı	16 ifadeden oluşan kısıtlayıcı faktörler ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analizlere göre kısıtlayıcı faktörler; Yapısal kısıtlayıcılar, kültürel kısıtlayıcılar, enformasyon kısıtlayıcıları ve bilgi kısıtlayıcıları olmak üzere 4 başlık altında incelenmiştir.
Hung ve Petrick (2012)	Kurvaziyer turizmi konusunda uzmanlara anket uygulaması, 564 katılımcı	18 ifadeden oluşan kısıtlayıcı faktörler ölçeği kullanılmıştır. Kısıtlayıcıların incelendiği başlıklar; içsel, kişiler arası, yapısal kısıtlayıcılar ve ilgisizlik şeklindedir
Lee, vd. (2012)	Koreli bedensel engelli turistler, 301 katılımcı,	26 ifadeden oluşan kısıtlayıcı faktörler ölçeği kullanılmışlardır. Çalışmada, seyahat kısıtlayıcıları; bireyin iç dünyasına yönelik kısıtlayıcılar, etkileşimsel kısıtlayıcılar ve çevresel kısıtlayıcılar olmak üzere üç başlıkta incelenmiştir.

Lai vd., (2013)	Amerika'ya seyahat eden Çinli turistler, 348 katılımcı	348 katılımcıdan, Amerika Birleşik Devletlerine seyahatlerini kısıtlayan faktörleri belirtmeleri istenmiştir. Kısıtlayıcılar, yapısal, kişilerarası ve içsel kısıtlayıcılar olmak üzere 3 başlıkta incelenmiştir.
Chen, vd. (2013)	Brunei'ye seyahat edenler, 328 katılımcı,	20 ifadeden oluşan kısıtlayıcı faktörler ölçeği kullanılmıştır. Kısıtlayıcıların incelendiği başlıklar; kültürel farklılıklardan kaynaklanan kısıtlayıcılar, içsel kısıtlayıcılar, kişiler arası kısıtlayıcılar ve yapısal kısıtlayıcılar şeklindedir.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bireyin seyahate çıkmaya ilişkin kararları çok yönlü olması, bireyin seyahate ilişkin karar verme sürecini karmaşık bir hale getirmektedir. Dolayısıyla, turist davranışını tek model ile açıklamak olanaklı değildir (Dellaert, vd., 1998: 313; Hung ve Petrick, 2012: 855). Bireyin seyahate çıkmaya ilişkin kararları, bireyi seyahate yönelten faktörlerin (motivasyonların) olumlu etkisi altında iken, seyahat kısıtlayıcılarının da olumsuz/sınırlayıcı etkisi altındadır. Bu nedenle, yalnızca bireyin seyahate yönelten motivasyonların incelendiği, seyahat kısıtlayıcılarının irdelenmediği pazar analizlerinin bir yönü ile eksik kalacağı söylenebilir.

Dünya turizm pazarının büyüklüğü göz önüne alındığında, tek tip turistten/gezginden bahsetmek olanaklı değildir. Turizm alan yazını incelendiğinde, turist tipolojileri arasında en fazla kabul görmüş turist tiplendirmesinin Cohen'e (1972) ait olduğu söylenebilir. Cohen'nin (1972) turist tipolojisine göre dört tip turist bulunmaktadır. Bunlardan ilki, örgütlenmiş kitle turistleridir. Örgütlenmiş kitle turistleri, alıştığı durumların dışına çıkmayan, bilinen yerlere gitmeyi tercih eden ve genellikle tatili için paket tur satın alan turistlerdir (Cohen 1972: 167). Bireysel kitle turistleri ise, örgütlenmiş kitle turistlerine kıyasla kendi gezi programlarını kendileri yapan ve genelde grup içinde seyahate çıkan turistlerdir (Cohen 1972: 167). Bireysel kitle turistleri daha çok seyahat acentelerini tercih edip, rahat bir tatil ortamı aramaktadırlar (Cohen 1972: 167). Araştırmacı turistler, kendi seyahatlerini kendileri planlayan, elden geldiğince gelişmiş ve bilinen turistik destinasyonlara gitmekten kaçınan turistlerdir (Cohen 1972: 168). Bağımsız seyahat eden gezginler, seyahat programlarında esnekliğe sahip olan, gittikleri destinasyonlarda ziyaret edecekleri yerleri seçme özgürlüğü bulunan ve gittikleri destinasyonlarda tek bir yere bağlı kalmayıp çok sayıda kasaba ve şehri gezen gezginler, olarak tanımlanabilir (Hyde ve Lawson, 2003: 13). Bağımsız seyahat eden gezginler, Cohen'in (1972) turist tiplendirmesine göre, araştırmacı ve başıboş gezen turist, başlıkları altında değerlendirilebilir. Bunun nedeni olarak, bağımsız seyahat eden gezginlerin en temel özelliği olan, seyahat planlarını kendileri yapmaları ve seyahat aracısı kullanmamaları gösterilebilir.

Yurt dışındaki turizm alan yazınında, bireylerin seyahat kısıtlayıcılarının neler olduğu ve turistlerin seyahat davranışını nasıl etkilediği yoğun olarak araştırılmış bir konudur. Ulusal turizm alan yazını incelendiğinde, boş zaman faaliyetlerine katılmayı kısıtlayan faktörlere ilişkin, Müderrisoğlu, vd. (2005), Albayrak, vd. (2007) ve Öcal'ın (2012) çalışmaları bulunmaktadır. Ancak, yurtdışı seyahat kısıtlayıcılarına ilişkin her hangi bir çalışma bulunmamaktadır. Öte yandan, gerek yurt içi gerekse de yurt dışı seyahate çıkan Türk vatandaşı sayısı her geçen yıl artmaktadır. Bu nedenle, çalışmanın amacı, seyahat kısıtlayıcıları bağımsız seyahat eden yerli gezgin örnekleminde, yurt dışı seyahatler bağlamında ortaya konulmasıdır. Böylelikle, hem ulusal turizm alan yazına katkı sağlanması ve bağımsız seyahat pazarına yönelik faaliyet gösteren turizm işletmelerinin pazarlama çabalarına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Seyahat kısıtlayıcılarının neler olduğunun incelendiği çalışmalar, genel de Kuzey Amerika ve batı toplumlarına aittir. Bu çalışmalarda, seyahate çıkmayı kısıtlayıcı faktörlere ilişkin ölçme araçları kullanılmıştır (Lai vd., 2013). Oysa bireylerce, kültürel farklılıklardan dolayı, seyahat kısıtlayıcıları değişik şekillerde algılanabilmekte ve kısıtlayıcı faktörlerin önem düzeyleri değişebilmektedir. Bu nedenle, çalışmanın bir diğer amacı, seyahate çıkmayı kısıtlayıcılarının bağımsız olarak yurtdışına seyahat eden yerli gezgin örnekleminde nasıl bir yapı gösterdiğinin belirlenmesidir.

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

5.1. Veri Toplama Yöntemi

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen alan araştırması tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modelleri halen veya geçmiş var olanı olduğu gibi saptamaya/tanımlama çalışan, araştırmaya konu olan olay, birey veya nesnenin kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlamaya çalışan araştırma modelidir (Erkuş, 2009: 84; Karasar, 2011: 75). Bunun nedeni, araştırma kapsamında yanıtlamaya çalışılacak araştırma soruları ile bağımsız seyahat eden yerli gezgin evreni hakkında bir kaniya varmak için çeşitli değişkenlerin (örneğin, bağımsız seyahat eden yerli gezginlerin demografik özellikleri, seyahat alışkanlıkları, seyahat şekilleri, seyahat kısıtlayıcılarının incelenebileceği başlıklar) ayrı ayrı betimlenmeye çalışılacak olunmasıdır.

Araştırmada veriler, anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Anket formu mevcut alan yazından yararlanılarak hazırlanmıştır. Anket formunda, bağımsız seyahat yerli gezginlerin demografik özellikleri, seyahat alışkanlıkları belirlemeye dönük

soruların yanı sıra, seyahat kısıtlayıcıları belirlemeye dönük 18 maddeden oluşan bir ölçek kullanılmıştır. Ölçek maddelerinin yanıt kategorileri 5'li olarak derecelendirilmiştir (1 Hiç Etkili Değil - 5 Çok Etkili). 18 maddelik motivasyon ölçeğinin 11 maddesi Nyaupane ve Andreck'in (2008), 1 maddesi (yabancı dil konuşamama) Sparks ve Pan'ın (2009), ve 2 maddesi (vize uygulamalarına ilişkin) Li vd., (2011) ve Lai vd. (2013) çalışmasından alınmıştır. Ölçeğin geriye kalan dört maddesi ise, bağımsız seyahat eden yerli gezginlerin yoğun olarak kullandığı www.sirtcantalilar.com kurucuları ve seyahat özgürlüğü hareketinin kurucu üyelerinin önerileri doğrultusunda eklenmiştir. Bu maddeler, vize, pasaport vb, seyahat harçlarına ilişkindir. Çalışmaya vize uygulamaları, pasaport ve seyahat harçlarına ilişkin ifadelerin konulmasını bir diğer nedeni, Li vd., (2011) ve Lai vd., (2013) çalışmalarında Çinli turist örnekleminde, vize uygulamalarının önemli seyahat kısıtlayıcıları olarak rapor edilmesidir.

Geliştirilen anket formunda yer alan anket sorularının anlaşılabilir olup olmadığının tespit edilmesi için 1-3 Kasım 2012 tarihleri arasında 5 kişiden oluşan bağımsız gezgin grubu üzerinde öntest yapılmıştır. Yapılan öntest sonucunda, bir takım ifadelerde değişiklik yapılmış ve ankete son hali verilmiş ve anketin uygulanmasına karar verilmiştir.

Anket uygulaması internet aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Elektronik anket formu, bağımsız seyahat eden yerli gezginlerin bilgi alışverişi için kullandıkları www.sirtcantalilar.com adlı internet sitesinde 15 Kasım 2012-15 Mayıs 2013 tarihleri arasında yayınlanmıştır. Anket formu, belirtilen tarihlerde internette yayınlanmasının yanı sıra, anket, sirtcantalilar.com'un kurucuları tarafından, sırtcantalilar grubunun Twitter üzerindeki adresinden ve sosyal paylaşım sitesi olan Facebook sayfasından üyelere ve takipçilere mesaj olarak gönderilmiş ve araştırmaya katılımın sağlanması istenmiştir.

5.2. Evren ve Örneklem

Türkiye'de yayınlanan turizm istatistikleri incelendiğinde, bağımsız seyahat eden yerli gezginlere ilişkin bir her hangi bir istatistik bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırmanın evreninin büyüklüğünün tam olarak belirlenmesi mümkün değildir. Ancak bir fikir verebilmesi açısından, anket formunun internet üzerinden yayınlandığı tarihler itibariyle, @sirtcantalilar adlı Twitter hesabının takipçi sayısı 6000 civarında iken, sırtcantalilar topluluğunun facebook sayfasının üye sayısı 2500 civarındadır. Fakat, sırtcantalilar.com'un Twitter hesabını takipçileri ve Facebook grubunun üyelerinin ne kadarının aktif olarak seyahate çıkan bağımsız gezgin olduğu belirsizdir. Dolayısıyla, araştırma evreninin kesin büyüklüğü hakkında bir öngöründe bulunmak olanaklı değildir. Bu nedenle, sınırsız evren örnekleme formülünden ($n = p \cdot q \cdot z^2 / e^2$) yararlanılmıştır (Ural ve Kılıç 2006: 47). Buna göre, her iki bağımsız seyahat eden yerli gezginden birinin araştırmaya katılacağı ($p:0,5$; $q:1-p:0,5$), 0,05 anlam ve yine 0,05 örnekleme hatasına göre örnek büyüklüğü ($n = 0,5 \times 0,5 \times 1,96^2 / 0,05^2$) 384 kişi olarak hesap edilmektedir). Ancak, 15 Kasım 2012 ile 15 Mayıs 2013 tarihleri arasında internet üzerinden www.sirtcantalilar.com adlı internet adresinde yayınlanan anket formunu 163 katılımcı yanıtlamıştır. Dolayısıyla, örneklem büyüklüğü istenilen hedefe ulaşmadığı söylenebilir. Çalışmada kolayda örnekleme tekniği kullanılmıştır. Kolayda örnekleme, ana küleden uygun görülen veya araştırmaya katılmak isteyenlerin ve ulaşılabilir olanların örnekleme dahil edilmesini ifade etmektedir (Nakip 2006; Gegez 200).

5.3. Kullanılan Veri Analiz Teknikleri

Çalışmada öncelikle, anket yoluyla elde edilen veriler, kodlanarak istatistik paket programa aktarılmıştır. İstatistik paket programa girilen verilerde kodlama hatası yapıp yapılmadığı kontrol edilmiş, hatalı girilen kodlamalar düzeltilmiştir. Anket uygulaması sonucu elde edilen verilerin analizinde, frekans dağılımları ve oranları yanı sıra, ortalama, standart sapma, gibi betimleyici istatistiklerin yanı sıra, güvenilirlik analizi, faktör analizi ve parametrik hipotez testleri de kullanılmıştır.

5.4. Seyahat Kısıtlayıcıları Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi

Çalışmada kullanılan 18 ifadeden oluşan seyahat kısıtlayıcıları ölçeği faktör analizine alınmadan önce, ölçekte yer alan ifadeler verilen yanıtlardaki kayıp değer oranları analiz edilmiştir. Yapılan kayıp değer analizi sonucunda 163 katılımcıdan, 26'sının ölçekte yer alan ifadelerin tümüne herhangi bir puan vermedikleri tespit edilmiştir. Bunun üzerine bu 26 katılımcıya ilişkin yanıtlar (demografik değişkenler ve seyahat alışkanlıklarının ilişkin değişkenler) ileri analizleri ve yapılan karşılaştırmaları etkilememesi için veri setinden çıkarılmıştır.

137 katılımcıdan elde edilen ölçeğin güvenilirliğini irdelemek üzere güvenilirlik analizi yöntemlerinden Cronbach Alpha yönetimine başvurulmuş ve 18 maddelik ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı ,801 olarak hesaplanmıştır. Buna ek olarak, 18 maddelik ölçek ikiye bölünerek ölçeğin güvenilirliği tekrar hesaplanmıştır. Ölçeğin ilk yarısının Cronbach Alpha değerinin, ,685, ikinci yarısının Cronbach Alpha değeri ise ,871 olarak hesaplanmıştır. Bir ölçeğin güvenilirliği irdelenirken incelenen bir diğer katsayı madde-bütün korelasyon katsayısıdır. Yapılan analiz sonucunda, ölçeğin madde-bütün korelasyon değerinin, 0.165 ile 0.593 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Genel olarak, bir ölçeğin madde-bütün korelasyon değerinin Madde bütün korelasyon değeri 0,25 değerinin altında olmaması (Kalaycı 2006: 412) tercih edilmektedir. Ancak, çalışmada kullanılan ölçekte yer alan maddelerinin faktör analizi sonuçları irdelenmesinin ardından ölçekten çıkarılıp çıkarılmamasına karar verilmesi tercih edilmiştir.

6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

6.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Bir Takım seyahat Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular

Anketi yanıtlayan bağımsız seyahat eden yerli gezginlerin demografik özelliklerine ilişkin dağılımlar Tablo 1’de sunulmuştur. Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılanların % 58’inin erkek, % 42’sinin ise kadın olduğu, % 60’a yakınının 30 yaşın altında olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, katılımcıların % 84’ü bekâr, % 85’ten fazlası en az lisans eğitime sahiptir. Anket formunu yanıtlayan bağımsız gezginlerin, % 45’e yakınının meslek sahibi olduğu ve % 70’ e yakının aylık 2000 TL’nin altında gelire sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılım

DEMOGRAFİK ÖZELLİK	Frekans	Oran (%)	DEMOGRAFİK ÖZELLİK	Frekans	Oran (%)
Cinsiyet (n:163)			Eğitim Düzeyi (n:163)		
Kadın	69	42,3	İlköğretim	2	1,2
Erkek	94	57,7	Lise	3	1,8
Yaş Grubu (n:159)			Ön lisans	14	8,6
16-24 Yaş Grubu	53	33,3	Lisans	103	63,2
25-29 Yaş Grubu	38	23,9	Yüksek Lisans	37	22,7
30-34 Yaş Grubu	28	17,6	Doktora	4	2,5
35 Yaş ve Üstü	40	25,2	Aylık Gelir (n:149)		
Medeni Durum (n:163)			750 TL altı	52	34,9
Bekâr	137	84,0	751-1000 TL arası	11	7,4
Evlü	26	16,0	1001-2000 TL arası	31	20,8
Çalışma Durumu (n:161)			2001-3000 TL arası	25	16,8
Öğrenci	61	37,9	3001-4000 TL arası	7	4,7
İşsiz	28	17,4	4001-5000 TL arası	4	2,7
Çalışan	72	44,7	5001 TL ve üstü	19	12,8

Tablo 3. araştırmaya katılan bağımsız seyahat eden gezginlerin bir takım seyahat alışkanlıklarına ilişkin dağılımları göstermektedir. Tablo 3 incelendiğinde, anketi yanıtlayanların % 34’ünün seyahatlerine yalnız çıktıkları, % 42’sinin ise seyahatlerine genellikle arkadaşları ile çıktıkları anlaşılmaktadır. Yaklaşık olarak her dört katılımcıdan üçü yurt dışına bağımsız olarak seyahat ettiğini belirtmiştir. Katılımcıların yurt dışı seyahat deneyimleri incelendiğinde, katılımcıların % 40’a yakınının son üç yıl içinde 1veya 2 yurt dışı seyahate çıktıkları, % 36’sının ise, 5 ve üstü sayıda yurt dışı seyahate çıktıkları anlaşılmaktadır. Son üç yıl içinde seyahate edilen ülke sayıları incelendiğinde ise; 1-3 sayıda ülkeye yapılan seyahatlerin % 29 civarında olduğu, 8 ve üstü sayıda ülkeye yapılan seyahatlerin ise, % 40 civarında olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamında, katılımcılara kendilerini nasıl tanımladıkları da sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri yanıtlar incelendiğinde, katılımcıların % 56’sının kendini “gezgin”, % 18’inin ise “sırtçantalı” şeklinde tanımladığı anlaşılmaktadır. Katılımcılardan kendini, “turist” olarak tanımlayanların oranı ise % 8’e yakındır.

Tablo 3. Katılımcıların Bir Takım Seyahat Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular

SEYAHAT ALIŞKANLIĞI	GRUPLAR	Frekans	Oran (%)
Seyahate çıkılan kişiler (n:157)	Tek başına	53	33,8
	Kız/Erkek Arkadaş	34	21,7
	Arkadaşlar	67	42,7
	Diğer	3	1,9
Yurt dışına seyahat etme (n: 163)	Evet	119	73,0
	Hayır	44	27,0
Son 3 yıl içinde çıkılan yurt dışı seyahat sayısı (n: 125)	1-2 arası seyahat	49	39,2
	3-4 arası seyahat	31	24,8
	5 ve üstü sayıda seyahat	45	36,0

Son 3 yıl içinde seyahat edilen ülke sayısı (n: 124)	1-3 arası ülke	36	29,0
	4-7 arası ülke	39	31,5
	8 ve üstü sayıda ülke	49	39,5
Kendini tanımlama şekli (n: 158)	Gezgin	89	56,3
	Sırtçantalı	29	18,4
	Maceracı	22	13,9
	Turist	12	7,6
	Diğer	6	3,8

6.2. Seyahat Kısıtlayıcıları Ölçeğine Uygulanan Faktör Analizi Sonuçları

18 ifadeden oluşan seyahat kısıtlayıcıları ölçeğine uygulanan ilk faktör analizi sonucunda 18 ifadelik ölçek, 4 faktör altında toplanmış ve varyansın % 67,09'unu açıklamıştır. Ölçekte yer alan ifadelerin elde edilen faktörlere verdiği yükler incelendiğinde “Gideceğim yerdeki hava şartlarının elverişsiz olması” şeklindeki ifadenin ikinci faktöre (.406) ve üçüncü faktöre (.406), “Gideceğim yerin sürekli yaşadığım yere oldukça uzak olması” ifadesinin ikinci faktöre (.541) ve dördüncü faktöre (.484), “Gideceğim yerle ilgili bilgi toplamanın zor olması” şeklindeki ifadenin de ikinci faktöre (.547) ve üçüncü faktöre (.550), verdiği yüklerin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada, birbirinden bağımsız değişkenlerin keşfinin söz konusu olması için ifadelerin faktör yüklenmelerine ilişkin, bir maddenin faktörlerdeki en yüksek yük değeri ile bu değerden sonraki, yüksek yük değeri arasındaki farkın en az 0,10 olması şeklindeki açıklamalardan (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012: 223) hareketle, seyahat kısıtlayıcıları ölçeğinde, birden çok faktöre yüksek yük değeri veren (binişik madde olarak adlandırılabilir) ifadelerin faktör analizinden çıkarılmasına karar verilmiştir. Bu nedenle, üç ifade ölçekten çıkarılmış ve faktör analizine 15 ifade üzerinden tekrar devam edilmiştir.

Yapılan ikinci faktör analizi toplam varyansın % 72,73'ünü açıklamıştır. Maddelerin eş kökenlilikleri incelendiğinde, 15 maddenin eşkökenliliğinin 0,518 ile 0,923 arasında değiştiği anlaşılmaktadır. KMO örneklem yeterliliği % 81,5 olarak hesaplanmıştır. Bartlett küresellik test değeri 1364,572 olup; bu değer 0,0001 düzeyinde anlamlıdır. Bu oranlar, örneklem büyüklüğünün ve veri yapısının çok değişkenli analizlerden olan faktör analizine uygun olduğu anlamına gelmektedir. Faktör analizi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur. Buna göre, bağımsız seyahat eden yerli gezginlerin yurt dışı seyahat kısıtlayıcılarının dört başlık altında incelenebileceğini söylemek olanaklıdır. Faktörlerin ortalamaları incelendiğinde, yurt dışı seyahat kısıtlayıcıları içinde, seyahati kısıtlama bakımından diğer faktörlere kıyasla göreceli olarak, daha etkili olan faktörün “zaman ve bütçe” faktörü olduğu, göreceli olarak daha az etkili olan faktörün ise, “sosyal faktörler” olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu durumun, araştırma örneklemini sınırlı olduğu unutulmamalıdır.

İkinci faktör analizi sonucunda, elde edilen birinci faktör “Harçlar ve Vize Uygulamaları” olarak adlandırılmış ve toplam varyansın % 33,6'sını açıklamıştır. Harçlar ve vize uygulamaları faktörünü oluşturan ifadeler incelendiğinde, bu faktörü oluşturan ifadelerin daha çok harçlar ve vize uygulamalarına ilişkin seyahat kısıtlayıcılarından oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu faktörü oluşturan ifadelerin tümü majör değişkendir. Ancak; pasaport harçlarının yüksek olması (0,942), vize uygulamalarının bulunması (0,912), vize ücretlerinin bulunması (0,911), sınır giriş vergilerinin yüksek olması (0,904) şeklindeki ifadeler en yüksek faktör yüküne sahiptirler

Faktör analizi sonucunda elde edilen ikinci faktör, “sosyal faktörler” olarak adlandırılmıştır. Bu faktör toplam varyansın % 15,18'ini açıklamıştır. Bu faktörde ifadelerin bireyin sosyal çevresi kaynaklı seyahat kısıtlayıcıları olduğu söylenebilir. İkinci faktördeki majör değişkenler; arkadaşlarının seyahate çıkmama sıcak bakmaması (0,807), ailemin seyahate çıkmama sıcak bakmaması (0,774), yabancı dil konuşmamak (0,752) şeklindeki değişkenlerdir.

Üçüncü faktör toplam varyansın % 13,98'ini açıklamıştır. Bu faktörde yer alan ifadeler genel olarak bireyin seyahat korkusu ve risk algılaması ile ilişkilendirilebilir. Risk algısı ve ulaşım faktörünün majör değişkenleri; gideceğim yerde suça maruz kalma korkusu (0,848), sağlık durumunun seyahate etmeye uygun olmaması (0,767) ve gideceğim yere ulaşım olanaklarının kısıtlı olması (0,746) ifadeleridir.

Dördüncü ve son faktör, “Zaman ve Bütçe” olarak adlandırılmış ve toplam varyansın % 9,88'ini açıklamıştır. Bu faktör bireyin seyahat çıkmasını kısıtlayan en temel iki unsur olan zaman ve bütçeye ilişkin iki ifadeden oluşmaktadır. Faktörde yer alan ifadelerin yükleri incelendiğinde, bu faktördeki her iki ifadenin de majör değişken olduğu anlaşılmaktadır. Yeterli zamanın olmaması (0,838) ve yeterli bütçenin olmaması (0,772) faktöre 0.700'ün üzerinde yüklenmişlerdir.

Tablo 4. Seyahat Kısıtlayıcıları Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

FAKTÖRLER	Eş kökenlilik	Yük	Öz değer	Varyans %	Ortalama	Güvenirlik
HARÇLAR ve VİZE UYGULAMALARI (6 ifade)						
Pasaport harçlarının yüksek olması	,903	,942	5,051	33,67	3,820	,954
Vize uygulamalarının bulunması	,841	,912				
Vize ücretlerinin bulunması	,856	,911				
Sınır giriş vergilerinin (ayak bastı parası vb.) yüksek olması	,854	,904				
Yurt dışı çıkış harçlarının yüksek olması	,767	,860				
Vize uygulamalarının teferruatlı olması	,750	,849				
SOSYAL FAKTÖRLER(4 ifade)						
Arkadaşlarının seyahate çıkmama sıcak bakmaması	,723	,807	2,278	15,18	1,684	,717
Ailemin seyahate çıkmama sıcak bakmaması	,621	,774				
Yabancı dil konuşamamak	,600	,752				
Seyahatte bana eşlik edecek kimsenin olmaması	,518	,592				
RİSK ALGISI ve ULAŞIM (3 ifade)						
Gideceğim yerde suça maruz kalma korkusu	,751	,848	2,098	13,98	2,455	,749
Sağlık durumumun seyahate etmeye uygun olmaması	,668	,767				
Gideceğim yere ulaşım olanaklarının kısıtlı olması	,665	,746				
ZAMAN ve BÜTÇE (2 ifade)						
Yeterli zamanımın olmaması	,710	,838	1,483	9,88	3,949	,564
Yeterli bütçemin olmaması	,681	,772				

Varimax rotasyonlu temel bileşenler analizi. Açıklanan toplam varyans: % 72,733

Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği: % 81,5; Bartlett küresellik testi: X^2 : 1364,572, s.d.: 105, $p < 0.001$;

Genel ortalama: 2,995; Ölçeğin tamamı için Alpha: ,787;

Yanıt Kategorileri: 1:Hiç etkili değil, 2: Etkili değil, 3: Ne etkili ne etkisiz, 4:Etkili, 5: Çok Etkili

6.3. Seyahat Kısıtlayıcılarının Demografik Özellikler ve Seyahat Alışkanlıklarına Göre Karşılaştırılması

Çalışmada anket formunu yanıtlayan katılımcıların seyahat kısıtlayıcılarına verdikleri puanların katılımcıların yaşlarına, cinsiyetlerine, çalışma durumlarına ve gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Bu amaçla öncelikle, dört gruba ayrılmış olan katılımcıların yaşları, gençler ve daha yaşlılar arasında karşılaştırma yapabilmek için 30 yaş altı ve 30 yaş ve üstü olmak üzere iki gruba, çalışma durumu; öğrenci-çalışmayan ve çalışan şeklinde iki gruba, gelir düzeyi de 2001 TL altı ile 2001 TL ve üstü olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Belirtilen grupların puanlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediği, Bağımsız Çift Örneklem t-testi ile araştırılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre katılımcıların cinsiyetlerine, çalışma durumlarına göre seyahat kısıtlayıcılarına verdikleri puanlar arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Demografik değişkenlere göre puanlar arasında anlamlı farklılık bulunan değişkenler yaş ve gelir değişkenleridir. Tablo 5'de yaşa göre karşılaştırma yer almaktadır. Buna göre yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunduğu seyahat kısıtlayıcıları; harç ve vize uygulamaları (t değeri: 2,829 ve $p < 0.05$), risk algısı ve ulaşım (t değeri: -2,736 ve $p < 0.05$) ve zaman ve bütçe (t değeri: 2,249 ve $p < 0.05$) boyutlarıdır. Grup ortalamaları incelendiğinde, harç ve vize uygulamaları ile zaman ve bütçe yurt dışı seyahatleri kısıtlama bakımından daha çok gençler üzerinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan, risk algısı ve ulaşımın yurt dışı seyahatleri kısıtlama bakımından etkisi, 30 yaş ve üstü katılımcılarda daha fazladır.

Tablo 5. Seyahat Kısıtlayıcılarının Yaşa Göre Karşılaştırılması (Özet Tablo)

KISITLAYICILAR	YAŞ	N	Ort.	St. Sapma	t-Değeri	p-değeri
HARÇ ve VİZE UYG.	30 Yaş Altı	70	4,07	,972	2,829	,006*
	30 Yaş ve Üstü	62	3,49	1,334		
RİSK ALG. ve ULAŞIM	30 Yaş Altı	70	2,23	1,026	-2,736	,007*
	30 Yaş ve Üstü	62	2,70	,953		
ZAMAN ve BÜTÇE	30 Yaş Altı	70	4,10	,779	2,249	,027*
	30 Yaş ve Üstü	62	3,73	1,081		

1. $\alpha=0,05$;*,*: $p<0,05$

2.Yanıt kategorileri: 1:Hiç etkili değil, 2: Etkili değil, 3: Ne etkili ne etkisiz, 4:Etkili, 5: Çok Etkili

Tablo 6 gelir düzeyine göre seyahat kısıtlayıcılarının karşılaştırmasını göstermektedir. Buna, gelir düzeyine göre seyahat kısıtlayıcılarına verilen puanlar; risk algısı ve ulaşım (t değeri: -2,351 ve $p<0,05$), ile zaman ve bütçe (t değeri: 2,452 ve $p<0,05$), boyutlarında anlamlı farklılık göstermektedir. Grup ortalamaları incelendiğinde, 2001 TL altı aylık gelire sahip katılımcıların seyahatleri üzerinde risk algısı ve ulaşım daha az etkili iken, zaman ve bütçeye ilişkin kısıtlayıcılar, 2001 TL alı gelire sahip olanların yurt dışı seyahate çıkmaları üzerinde oldukça etkilidir. Bu durum, zaman ve bütçenin, gelir düzeyinin, gelir düzeyi düşük katılımcıların yurt dışı seyahat kararları üzerinde oldukça büyük etkisi olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 6. Seyahat Kısıtlayıcılarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması (Özet Tablo)

KISITLAYICILAR	GELİR	N	Ort.	St. Sapma	t-Değeri	p-değeri
RİSK ALG. ve ULAŞIM	2001 TL Altı	78	2,29	,973	-2,351	,021*
	2001 TL ve Üstü	51	2,71	1,035		
ZAMAN ve BÜTÇE	2001 TL Altı	78	4,15	,794	2,452	,016*
	2001 TL ve Üstü	51	3,74	1,001		

1. $\alpha=0,05$;*,*: $p<0,05$

2.Yanıt kategorileri: 1:Hiç etkili değil, 2: Etkili değil, 3: Ne etkili ne etkisiz, 4:Etkili, 5: Çok Etkili

Çalışma kapsamında, araştırmaya katılanların bir takım seyahat alışkanlıklarına göre, seyahat kısıtlayıcılarına verdikleri puanların anlamlı farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir. Bu amaçla; katılımcıların daha önce yurt dışına seyahat edip etmeme durumu, seyahate çıkılan kişiler, son üç yılda çıkılan yurt dışı seyahat sayısı, son üç yıldaki yurt dışı seyahatlerde ziyaret edilen ülke sayısı gibi seyahat alışkanlığı olarak kabul edilebilecek değişkenler kullanılmıştır. Yapılan parametrik hipotez testleri sonucunda (iki gruplu değişkenlerde bağımsız çift örneklem t-testi, ikiden fazla grup olan değişkenlerde Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)), seyahat çıkılan kişiler dışındaki, diğer tüm değişkenlerde anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Katılımcıların daha önce yurt dışına seyahat edip etmeme durumlarına göre seyahat kısıtlayıcılarına verdikleri puanların anlamlı farklılık gösterip göstermediği bağımsız çift örneklem t-testi ile araştırılmıştır. Yapılan t-testi sonuçları Tablo 7'da sunulmuştur. Yapılan t-testi sonuçlarına göre, yurt dışına seyahat etme durumuna göre anlamlı farklılık; risk algısı ve ulaşım (t değeri: 2,118 ve $p<0,05$) ile zaman ve bütçe (t değeri: -2,795 ve $p<0,05$) boyutlarında bulunmaktadır. Katılımcı gruplarının ortalamaları incelendiğinde, daha önce yurt dışına seyahate çıkmamış olan katılımcılarda, risk algısı ve ulaşım ilişkin kısıtlayıcılar, daha önce yurt dışına seyahate çıkmış kişilere kıyasla daha az etkilidir. Bu durumu, daha önce yurt dışı seyahate çıkmamış katılımcıların, yurt dışı seyahat kaynaklı riski tam anlamı ile deneyimlememiş olmaları ile açıklamak olanaklıdır. Zaman ve bütçe boyutuna ilişkin grup ortalamaları incelendiğinde ise, zaman ve bütçe kısıtlayıcılarının daha önce hiç yurt dışına çıkmamış kişilerin, yurt dışına seyahat kararları üzerinde oldukça önemli etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Seyahat Kısıtlayıcılarının Yurt dışına Seyahat Etme Durumuna Göre Karşılaştırılması (Özet Tablo)

KISITLAYICILAR	YURT DIŞI SEYAHAT	N	Ort.	St. Sapma	t-Değeri	p-değeri
RİSK ALG. ve ULAŞIM	Evet	113	2,53	1,004	2,118	,042*
	Hayır	24	2,05	1,019		
ZAMAN ve BÜTÇE	Evet	113	3,87	,985	-2,795	,007*
	Hayır	24	4,29	,569		

1. $\alpha=0,05$;*,*: $p<0,05$

2.Yanıt kategorileri: 1:Hiç etkili değil, 2: Etkili değil, 3: Ne etkili ne etkisiz, 4:Etkili, 5: Çok Etkili

Anket formunu yanıtlayanların, son üç yılda çıktıkları yurt dışı seyahat sayılarına göre, seyahat kısıtlayıcılarına verdikleri puanların anlamlı farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile araştırılmıştır. Bu amaçla, karşılaştırmalar için yeterli grup sayısına ulaşılması ve sağlıklı karşılaştırmaların yapılabilmesi için, son üç yılda çıkılan yurt dışı seyahat sayısı, 1-2 seyahat, 3-4 seyahat, 5 seyahat ve üstü olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur. Buna göre; katılımcıların son üç yılda çıktıkları sayısına göre, anlamlı farklılık yalnızca risk algısı ve ulaşım boyutunda (F değeri: 5,220 ve $p<0,05$) tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek üzere, çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testine başvurulmuştur. Scheffe testinin sonuçlarına göre anlamlı farklılık, son üç yılda 1-2 kez yurt dışı seyahate çıkanlar ile 3-4 kez seyahate çıkan katılımcılar arasındadır. Ortalamalar incelendiğinde, son üç yılda 1-2 yurt dışı seyahate çıkanların ortalamasının (2,22), son üç yılda 3-4 arası yurt dışı seyahate çıkanların ortalamasından (2,96) düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu ortalamalardan hareketle, son üç yılda 1-2 arası yurt dışı seyahate çıkan katılımcıların yurt dışı seyahat kararlarında risk algısı ve ulaşımın, son üç yılda 3-4 yurt dışı seyahate çıkanlara kıyasla daha az etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, yurt dışı seyahatlere çıkmaya başlayanların veya daha az sayıda çıkanların, yurt dışı seyahatlerinde herhangi bir risk ile karşılaşmamış olmaları ile açıklanabilir.

Tablo 8. Seyahat Kısıtlayıcılarının Son Üç Yılda Çıkılan Yurt dışı Seyahat Sayısına Göre Karşılaştırılması (Özet Tablo)

KISITLAYICILAR	Grup		N	Ort.	Std. Sapma	S.Hata	F Değeri	p Değeri	Farklılık
RİSK ALG. ve ULAŞIM	A	1-2 Seyahat	45	2,22	,973	,145	5,220	0,007	A<B *
	B	3-4 Seyahat	25	2,96	,829	,165			
	C	5 Seyahat ve Üstü	42	2,72	1,059	,163			

1. $\alpha=0,05$;*,*: $p<0,05$

2.Yanıt kategorileri: 2.Yanıt kategorileri: 1:Hiç etkili değil, 2: Etkili değil, 3: Ne etkili ne etkisiz, 4:Etkili, 5: Çok Etkili

Araştırmaya katılanların, son üç yılda ziyaret ettikleri ülke sayılarına göre, seyahat kısıtlayıcılarına verdikleri puanların anlamlı farklılık gösterip göstermediği de Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile araştırılmıştır. Bu amaçla, karşılaştırmalar için yeterli grup sayısına ulaşılması ve sağlıklı karşılaştırmaların yapılabilmesi için, son üç yılda ziyaret edilen ülke sayısı, 1-3 ülke, 4-7 ülke, 8 ülke ve üstü olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) analizi sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur. Buna göre, son üç yılda ziyaret edilen ülke sayısına göre anlamlı farklılık sosyal faktörler boyutunda tespit edilmiştir.

Grup ortalamaları incelendiğinde, anlamlı farklılığın son üç yılda 4-7 arası ülkeye seyahat etmiş olanlar (ort. 2,05) ile, 8 ülke üstü sayıda ülkeye seyahat etmiş olanlar (1,39) arasında olduğu anlaşılmaktadır. Bu ortalamalara göre, sosyal faktörler son üç yılda 8 ve üstü sayıda ülkeye seyahat edenlerin, yurt dışı seyahat kararları üzerinde sosyal faktörler 4-7 arası ülkeye seyahat edenlere kıyasla daha az etkilidir.

Tablo 9. Seyahat Kısıtlayıcılarının Son Üç Yılda Ziyaret Edilen Ülke Sayısına Göre Karşılaştırılması (Özet Tablo)

KISITLAYICILAR	Grup	N	Ort.	Std. Sapma	S.Hata	F Değeri	P Değeri	Farklılık
SOSYAL FAKTÖRLER	A 1-3 Ülke	38	1,72	,746	,121	8,149	0,001	B>C, *
	B 4-7 Ülke	28	2,05	,800	,151			
	C 8 Ülke ve Üstü	47	1,39	,550	,080			

1. $\alpha=0,05$;*,*: $p<0,05$

2.Yanıt kategorileri: 2.Yanıt kategorileri: 1:Hiç etkili değil, 2: Etkili değil, 3: Ne etkili ne etkisiz, 4:Etkili, 5: Çok Etkili

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bireyin seyahate çıkma karar süreci birçok faktörün etkisi olan çok yönlü bir süreçtir. Bu karar süreci üzerinde, bireyi seyahate çıkmaya yönelten nedenler olarak kabul edilen seyahat motivasyonlarının olumlu etkisinin bulunduğu kadar, bireyin bir seyahat deneyimi yaşamasını engelleyen, seyahate çıkma sıklığını azaltan, seyahate çıkmasını kısıtlayan faktörlerin de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu nedenle, turistik tüketici davranışı alanında çalışan araştırmacıların ve turizm işletmelerinin pazarlama yöneticilerinin, bireyi seyahate çıkmaya yönelten faktörlerin incelemelerinin yanı sıra, bireyin seyahat kısıtlayıcılarının da incelemeleri gerekmektedir. Böylelikle, bireyin seyahat davranışı daha derinlemesine anlaşılacak ve turizm işletmelerinin pazarlama çabalarının başarıya ulaşma şansı yükselmiş olacaktır.

Bağımsız seyahat eden 163 yerli gezginden elde edilen verilerin analizi sonucunda, bağımsız seyahat eden yerli gezginlerin genel olarak 30 yaş altındaki, genç ve bekâr gezginlerden oluştuğu ve seyahatlerine genellikle, arkadaşları veya kız/erkek arkadaş ile çıktıkları anlaşılmaktadır. Bu özellikler, bağımsız seyahat eden yerli gezginlerin genel hatları ile genç ve öğrenci seyahat pazarı ile benzerlik gösterdiğini işaret etmektedir.

Boş zaman, rekreasyon ve turizm alan yazını incelendiğinde, yapılan araştırmalarda seyahat kısıtlayıcılarının genel olarak; içsel, kişiler arası ve yapısal faktörler şeklinde 3 temel başlıkta incelendiği anlaşılmaktadır. Ancak, turizm yazınındaki kimi çalışmalarda, seyahat kısıtlayıcıları değişik başlıklar altında incelenmiştir. Örneğin; Sparks ve Pan (2009), Hung ve Petrick (2012), Lee Agarwall ve Kim (2012) ve Chen, Chen ve Okumuş'un (2013) çalışmalarında, seyahat kısıtlayıcıları farklı başlıklar altında irdelenmiştir. Bu durumun, veri toplanan ülke (örneğin, Çin, Brunei, Kore) ve veri toplanan evrenin özelliklerinden (kurvaziyer yolcuları, bedensel engelliler, gençler) kaynaklandığı söylenebilir. Bu nedenle, çalışmada alan yazından farklı seyahat kısıtlayıcılarına başlıklarının elde edilmesi kabul edilebilir bir durumdur.

Çalışmada bağımsız seyahat eden yerli gezginlerin yurt dışı seyahat kısıtlayıcılarının, vize uygulamaları ve harçlar, sosyal faktörler, risk algısı ve ulaşım ile zaman ve bütçe olmak üzere dört başlıkta incelenebileceği tespit edilmiştir. Bu başlıklardan, risk algısı ve ulaşım başlığının, mevcut alan yazında yer alan, Gilbert ve Hudson'un (2000) çalışmasındaki, içsel kısıtlayıcılar ve Kim ve Chaplin'nin (2004) çalışmasında yer alan risk kısıtlayıcıları ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Öte yandan, çalışmada risk algısı ve ulaşım faktörünün isimlendirilmesinde etkisi olan "Gideceğim yere ulaşım olanaklarının kısıtlı olması" şeklindeki ifade nedeniyle, bu faktör/başlık, Nyaupane ve Anderecek'in (2008) çalışmasında tespit edilen kısıtlayıcılardan olan, destinasyon nitelikleri ile de paralellik göstermektedir.

Seyahat kısıtlayıcısı olarak tespit edilen "sosyal faktörler" ne kadar katılımcılar tarafından, diğerler kısıtlayıcılara kıyasla göreceli olarak daha az etkili görülse de çalışmada elde edilen bu başlık mevcut alan ile uyum içindedir. Şöyle ki, bu başlık, Gilbert ve Hudson (2000) ve Pennington-Gray ve Kerstetter'in (2002) tespit ettiği, kişiler arası kısıtlayıcılar ile paralellik göstermektedir.

Çalışmada kullanılan seyahat kısıtlayıcıları ölçeğine, sırtcantalılar.com'un ve seyahat özgürlüğü hareketi kurucularının önerileri doğrultusunda eklenen vize ve harç uygulamalarına ilişkin ifadelerin faktör analizi sonucunda bir araya gelmiş ve bir faktör oluşturmuştur. Bu faktörde, önemli bir yapısal seyahat kısıtlayıcısı olarak kabul edilebilir. Alan yazında, vize ve harç uygulamalarının seyahat kısıtlayıcısı olarak tespit edildiği çalışmalar mevcuttur. Örneğin, Sparks ve Pan (2009), Li vd., (2011) ve Lai vd.'nin (2013) çalışmalarında, vize uygulamaları, yapısal seyahat kısıtlayıcıları arasındadır. Bu durum çalışmanın, alan yazın ile paralellik gösterdiğinin bir diğer göstergesi olarak kabul edilebilir.

Çalışma kapsamında bağımsız seyahat eden yerli gezginleri, seyahat kısıtlayıcılarına verdikleri puanların katılımcıların bir takım demografik özelliklerine ve seyahat alışkanlıklarına farklılık gösterip göstermediği de araştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, 30 yaş altı gençlerin, seyahate çıkmalarını kısıtlayan faktörlerin arasında, harç ve vize uygulamaları ile zaman ve bütçe olduğu, gelir düzeyi 2001 TL altı olan katılımcılarda ise, zaman ve bütçe kısıtlayıcılarının etkili olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmanın dikkat çekici bir diğer bulgusu seyahat deneyimi göreceli olarak düşük olan katılımcılar (daha az ülkeye seyahat etmiş olanlar) seyahate çıkma kararları üzerinde, sosyal faktörler daha etkili olmasıdır.

Çalışmadan elde veriler ışığında turizm işletmecileri ve kamu otoriteleri getirilebilecek temel öneri, dünya bağımsız seyahat pazarından elde edilen payın yükseltilebilmesi için seyahate yönelik harçların düşürülmesi ve vize uygulamalarının bir miktar yumuşatılmasıdır. Bunun yanı sıra, özellikle 30 yaş altı gençlerde, seyahate çıkmayı kısıtlayan önemli

HARMAN

faktörlerden biri de zaman ve bütçedir. Bu nedenle, gençlerin seyahate çıkmalarını kolaylaştırıcı, maddi teşviklerde getirilmesi, gerek iç gerekse de pasif dış turizmin geliştirilmesine katkı sağlayabilecektir. Ancak, gelişmiş ülkelerin, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülke vatandaşlarına yönelik katı vize uygulamalarının, seyahat özgürlüğü bakımından dünya turizminin yapısal bir sorunu olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır.

Yapılan alan araştırmasının bir dizi kısıtı bulunmaktadır. Bu kısıtlardan ilki ve en büyüğü örneklem büyüklüğünden kaynaklanmaktadır. Araştırma evrenini olan, bağımsız seyahat eden yerli gezginlerin sayısının oldukça fazla olması, coğrafi dağılım bakımından tüm Türkiye'yi kapsamaması; evrenin tamamına ulaşılarak, taramanın gerçekleştirilmesini sınırlandırmıştır. Bu sınırlamanın önüne geçilebilmesi için yapılan alan araştırmasında veriler Kasım ve Mayıs döneminde ve internet üzerinden toplanmıştır. Ancak bu durumda da araştırmaya katılan bağımsız seyahat eden yerli gezgin sayısı 163'te kalmıştır. Bu nedenle ileride bağımsız seyahat eden yerli gezginlere yönelik yapılacak araştırmalarda verilerin yılın diğer aylarında ve yüz yüze uygulanan anket aracılığı ile toplanması, örneklem büyüklüğünü arttırabilir. Böylece, araştırma örnekleminin bağımsız seyahat eden yerli gezginleri temsil yeteneğini arttırabilecektir. Araştırma sonucunda turizm işletmeleri için getirilen önerilerin, yalnızca katılımcı grubu ile benzer özelliklere sahip pazarlara yönelik faaliyet gösteren işletmeler ile sınırlı olması araştırmanın bir diğer önemli kısıtıdır. Bu durumunun nedeni olarak ta örneklem sayısının düşük olması gösterilebilir. Ancak, ulusal turizm alan yazınında, yerli turistlerin yurt dışı seyahatlerini kısıtlayan faktörlere yönelik herhangi bir çalışmaması bulunması alındığında, çalışmanın ulusal turizm alan yazınına katkı sağlandığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Teşekkür

Çalışmanın veri toplama aşamasında her türlü desteği sunan www.sirtcantalilar.com'un değerli kurucuları ve katılımları ile çalışmayı destekleyen üyelerine teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

- AHİPAŞAOĞLU, S. ve ARIKAN, İ. (2003). Seyahat işletmeleri yönetimi ve ulaştırma sistemleri. Detay Yayıncılık, Ankara.
- ALBAYRAK, T., CABER, M., ve CRAWFORD, D. (2007). "Leisure Constraints and the Pursuit of Adventure Activities in Turkey". *Anatolia*, Vol: 18, No:2, 243-254.
- BACKMAN, S. ve WRIGHT, B. (1990). Identifying perceived constraints to hunting. Paper presented at the Sixth Canadian Congress on Leisure Research, Toronto, Ontario, Canada
- BİALESCHKİ, M. D., ve HENDERSON, K. A. (1988). Constraints to trail use. *Journal of Park and Recreation Administration*, Vol: 6, No:3,
- BLAZEY, M. (1987). The differences between participants and non-participants in a senior travel program. *Journal of Travel Research*, Vol: 26 No:1, 7-12.
- BROADHURST, R. (2001). *Managing Environments For Leisure And Recreation*. Routledge
- BUCHANAN, T. ve ALLEN, L. (1985) "Barriers to Recreation Participation in Later Life Cycle Stages". *Therapeutic Recreation Journal*, Vol: 19, No:1, 39-50.
- CHEN, P., CHEN, J. ve OKUMUS, F., (2013) The relationship between travel constraints and destination image: A case study of Brunei. *Tourism Management*, Vol: 35, 198-208.
- COHEN, E. (1972) "Towards A Sociology Of International Tourism", *Social Research* 39,1, 1972,164 -182.
- CRAWFORD, D. ve GODBEY G. (1987). Reconceptualizing Barriers to Family Leisure. *Leisure Sciences* Vol: 9, 119- 127.
- CRAWFORD, D., E. JACKSON, ve GODBEY , G. (1991). "A Hierarchical Model of Leisure Constraints". *Leisure Sciences* Vol:13: 309- 320.
- ÇOKLUK, Ö., ŞEKERCİOĞLU, G. ve BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2012), *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik, SPSS ve LISREL Uygulamaları*, Pegem Akademi.
- DELLAERT, B. G., ETTEMA, D. F. ve LINDH, C. (1998). Multi-faceted tourist travel decisions: a constraint-based conceptual framework to describe tourists' sequential choices of travel components. *Tourism Management*, 19(4), 313-320.
- ERKUŞ, A. (2009). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci. (İkinci Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- FLEİSCHE, A. ve PİZAM, A. (2002). "Tourism Constraints Among Israeli Seniors". *Annals of Tourism Research* 29:106-123.
- GILBERT, D. ve HUDSON, S. (2000). "Tourism Demand Constraints: A Skiing Participation". *Annals of Tourism Research* Vol: 27, 906-925.
- GEGEZ, A. E. (2007). *Pazarlama Araştırmaları*. Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ.
- GNOTH, J. (1997). "Tourism motivation and expectation formation". *Annals of Tourism research*, Vol: 24, No:2, 283-304.

- HUBBARD, J. ve MANNELL, R. C. (2001). "Testing competing models of the leisure constraint negotiation process in a corporate employee recreation setting". *Leisure Sciences*, Vol: 23, No:3, 145-163.
- HUDSON, S. ve GİLBERT, D. (1999). "Tourism constraints: The neglected dimension in consumer behaviour research". *Journal of Travel ve Tourism Marketing*, Vol: 8, No:4, 69-78.
- HUNG, K. ve PETRICK, J. F. (2010). "Developing a measurement scale for constraints to cruising". *Annals of Tourism Research*, Vol: 31, No:1, 206-228.
- HUNG, K. ve PETRICK, J. F. (2012). "Testing the effects of congruity, travel constraints, and self-efficacy on travel intentions: An alternative decision-making model". *Tourism Management*, 33(4), 855-867.
- HİNCH, T. ve JACKSON, E. (2000). "Leisure Constraints Research: Its Value as a Framework for Understanding Tourism Seasonality". *Current Issues in Tourism* Vol: 3, No:1, 87-106.
- JACKSON, E. (1983). "Activity-Specific Barriers to Recreation Participation: A Survey of Past Research". *Leisure Sciences* Vol: 6, No:2, 47-60.
- JACKSON, E. L. (1988). "Leisure Constraints: A Survey of Past Research". *Leisure Sciences* Vol: 10, 203-215.
- JACKSON, E. J. (1993). "Recognizing patterns of leisure constraints: Results from alternative analyses. *Journal of Leisure Research*, Vol: 24, 129-140.
- JACKSON, E. L. ve RUCKS, V. C. (1995) "Negotiation of Leisure Constraints by Junior-High and High-School Students: An Exploratory Study". *Journal of Leisure Research*, Vol: 27, 85-105.
- JACKSON, E.L. (1997). In the eye of the beholder: A comment on Samdahl & Jekubovich (1997), "A critique of leisure constraints: Comparative analyses and understandings. *Journal of Leisure Research*, 29 (4), 458-468.
- JACKSON, E. L. ve SCOTT, D. (1999). "Constraints to leisure" E. L. Jackson ve T. L. Burton, (Der.), *Leisure studies* içinde (299-321). State College, PA: Venture Publishing, Inc.
- KALAYCI, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikler, Asil Yayın Dağıtım*. 2006
- KARASAR, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Yayıncılık.
- KAY, T., ve JACKSON, E.L. (1991). "Leisure Despite Constraint: The Impact of Leisure Constraints on Leisure Participation". *Journal of Leisure Research* Vol:23, 301-313.
- KHAN, M. A. (2006). *Consumer Behaviour and Advertising Management*. New Age International.
- KİM, N. S. ve CHALİP, L. (2004). "Why travel to the FIFA World Cup? Effects of motives, background, interest, and Constraints". *Tourism Management*, Vol: 25, 695-707.
- LAİ, C., Lİ, X. R., HARRİLL, R. (2013). "Chinese outbound tourists' perceived constraints to visiting the United States". *Tourism Management*, Vol: 37, 136-146.
- LEE, B. K., AGARWAL, S. ve KİM, H. J. (2012). "Influences of travel constraints on the people with disabilities' intention to travel: An application of Seligman's helplessness theory". *Tourism Management*, Vol: 33, No:3, 569-579.
- LEE, S. H. ve TİDESWELL, C. (2005). "Understanding attitudes towards leisure travel and the constraints faced by senior Koreans". *Journal of Vacation Marketing*, Vol: 11, No: 3, 249-263.
- Lİ, M., ZHANG, H., MAO, I. ve DENG, C. (2011). "Segmenting Chinese outbound tourists by perceived constraints". *Journal of Travel ve Tourism Marketing*, Vol: 26, No:3, 629-643.
- MCGUIRE, F. (1984) "A Factor Analytic Study of Leisure Constraints in Advanced Adulthood". *Leisure Sciences* Vol: 6, 313-326.
- MÜDERRİSOĞLU, H., KUTAY, E. L., ve EŞEN, S. Ö. (2005). "Kırsal rekreasyonel faaliyetlerde kısıtlayıcılar". *Tarım Bilimleri Dergisi*, Cilt: 11, Sayı:1, 40-44.
- NADİROVA, A. ve JACKSON, E. (2000). "Alternative Criterion Variables Against which to Assess the Impacts of Constraints to Leisure". *Journal of Leisure Research* Vol:32, 396-405.
- NAKİP, M. (2006). *Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar*. Seçkin Yayıncılık.
- NYAUPANE, G. P., MORAİS, D. B., ve Graefe, A. R. (2004). "Nature tourism constraints: A cross-activity comparison". *Annals of Tourism Research*, Vol: 31 No: 3, 540-555.
- NYAUPANE, G. P. ve ANDERECK, K. L. (2008). "Understanding travel constraints: Application and extension of a leisure constraints model". *Journal of Travel Research*, Vol: 46, 433-439.
- ÖCAL, K. (2012). "Ölçek Geliştirme: Serbest Zaman Fiziksel Aktivite Kısıtlayıcıları", *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. of Sport Sciences* 2012, Vol: 23, No:2, 50-60
- PENNINGTON-GRAY, L. ve KERSTETTER, D. (2002) "Testing a Constraints Model within the Context of Nature-Based Tourism". *Journal of Travel Research* Vol: 40, 416-423.
- SPARKS, B. ve PAN, G. (2009). "Chinese outbound tourists: Understanding their attitudes, constraints and use of information source". *Tourism Management*, Vol: 30, 483-494.
- SWARBROOKE, J. ve HORNER, S. (2007). *Consumer Behaviour in Tourism*. Routledge.

HARMAN

- TIAN, S., CROMPTON, J. ve WITT, P. (1996). "Integrating constraints and benefits to identify responsive target markets for museum attractions". *Journal of Travel Research*, Vol: 34, No:2, 34-45.
- UM, S., ve CROMPTON, J. L. (1992). "The roles of perceived inhibitors and facilitators in pleasure travel destination decisions". *Journal of Travel Research*, Vol: 30, No:3, 8-15.
- URAL, A. ve KILIÇ, İ. (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi*. Ankara, Detay Yayıncılık.
- WHITE, D. D. (2008). "A structural model of leisure constraints negotiation in outdoor recreation". *Leisure Sciences*, Vol: 30, No: 4, 342-359.
- YÜNCÜ, D. (2013). Boş Zaman ve Rekreasyon: Kavram ve Özellikler. Argan, M. (Editör), , *Rekreasyon Yönetimi Kitabı İçinden* (ss. 2-27). Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

İnternet Kaynakları

<http://www.sirtcantalilar.com> (10.10.2012).

http://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.DPRT?page=2&order=wbapi_data_value_2008%20wbapi_data_value%20wbapi_data_value-first&sort=asc (01.07.2013).

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10756> (01.07.2013).